

ТРИЗНІВНИК - REVUE NEURO-MAÏRIE - UKRAÏNIENNE - TRIDEN'T

Число 25 (83) рік видання III. 12 червня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 12 червня 1927 року.

На Зелені Свята, в поминальну суботу і в зворушливій молитві в неділю на вечірні одвічним звичаєм згадуємо ми померлих... Новим змістом сповнила це поминання кривава боротьба за визволення і державність України. До близьких по крові, що їх поминаємо того дня, приєдналися кров'ю своєю, пролитою за рідний край, тисячі тих, хто став близьким і рідним кожному свідомому синові своєї землі, — тисячі тих, хто вмер за Україну.

Кожна жертва — велика. Кожна могила — свята. Яке місце в житті освічених народів займає той культ незнаного жовніра, що в його могилі ніби скупчена ціла жертва, що її нація, як суцільне, принесла на вівтар батьківщини. І для нас пошана пам'яті відомих і невідомих героїв — не тільки данина минулому, але й заповіт на майбутнє.

Тисячі могил всіяли рясно рідні степи. Тисячі розкидано на чужині.

В страшному стані козацькі могили на Україні Великій, що побивається в московській неволі. Коли в Вінниці «втеряно було» могилу Дм. Марковича, то що казати про могили тих, хто поліг в бою з червоними окупантами. Та тут сьогодні ще не сила наша що зробити.

Галичина увагою й любов'ю оточує свої могили. «Товариство опіки над стрілецькими могилами» у Львові дає нам приклад, що і як треба робити.

Берестя, Ланцут, Вадовиці, Тарнів, Ченстохів, Олександрів, Стжалково, Щепіорно, Каліш на своїх кладовищах дали вічний спо-

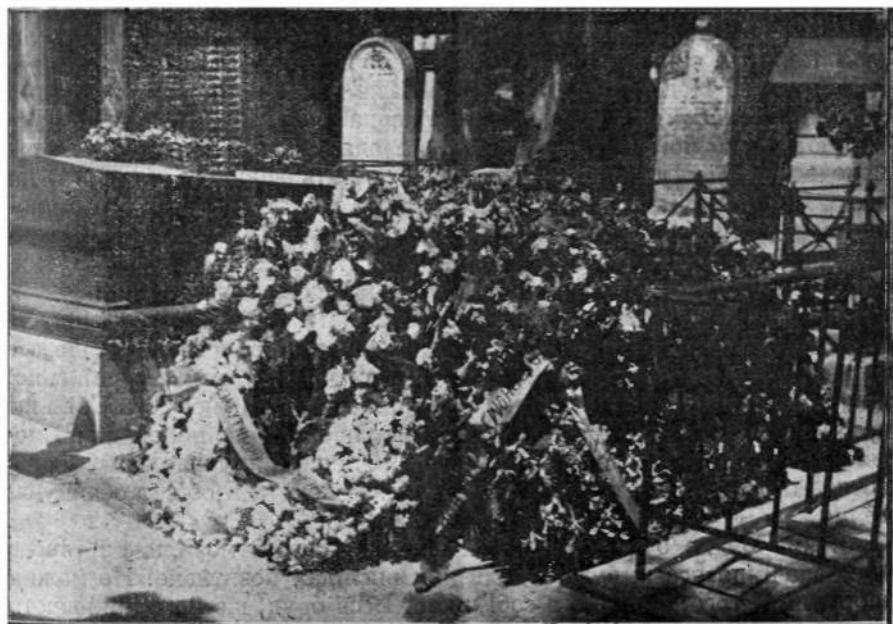

доля знайти собі смерть на полі бою, але хто зостався вірним до кінця своїй присязі і кому довелося полягти в чужу землю чи то від нещасного випадку на фабриці чи то від тяжкої хвороби в шпиталі.

Текучість нашої еміграції, постійна переміна місця, скупчення й роспорошення еміграційних центрів роблять долю рідних могил на чужих кладовищах непевною.

Зберегти пам'ять тих, що померли за рідний край на чужині, це наш обов'язок не тільки перед сім'ями товаришів, але й перед самими собою, перед майбутніми поколіннями, перед Україною.

Ім'я кожного покійника, короткі відомості про його, місце його похорону, — коли цього всього не зробити своєчасно, то при наших умовах життя потім це буде втрачено на віки.

Могила С. Петлюри в річницю його смерті.

Реєстр тих могил, що ми вже їх маємо по всіх країнах, — це перше. Далі — це догляд над ними і їх охорона.

Саме сьогодні, в день, що його присвячено споминам про померлих, нагадуємо ми про це нашим громадам, організаціям та союзам.

Не тільки згадаймо за тих, кого вже нема з нами, але й подумаймо про те, щоб їх ім'я не забулося, подбаймо про їх святі могили.

Постать Симона Петлюри*)

Минуло вже рік, як його не стало. Рік — це час невеликий. Але за той час життя ставить нові вимоги, і те, що було тимчасове, примарне, — те відходить у мряку забуття і безвісти, даючи місце новим фактам, новим актуальним явищам. Минулий рік дав багато нових фактів світового та історичного значіння, що в певній мірі одібу'ються і на долі нашої батьківщини.

Але за всім тим чи померкло ім'я Симона Петлюри? Те ім'я, що рік тому, до трагічної події, було у всіх на устах, і одні промовляли його з почуттям поваги до мужа національно-державного чину, а другі із злісною піною плямували те саме ім'я і з тої самої причини, — як символ української державности.

Після тої події ми бачимо, як увесь комплот ворогів наших, що без лютої ненависти не можуть і думати про українську справу, і чужих, і навіть так званих «своїх», — як усі вони провадили канібальські танці на свіжій могилі.

А тепер? Над трупом того, хто втіляв в собі найкращі сподіванки народні, кожна неотруєна душа українська зрозуміла, хто такий Симон Петлюра, яке його місце в життю народа. За цей рік постать його ясно встала перед нашими очима, — постать великого патріота, що все розцінював інтересами батьківщини; постать державного мужа, що все мріяв широким національно-державним масштабом; постать народного вождя, що примушував рівнятися на себе навіть і тих, хто був ворожий його ідеї, постать найкращого сина України, — її героя-мученика. Можемо сказати: всього рік пройшов, а як виросла та постать не лише в наших очах, а й в очах широкого світа, що все більше спиняється на особі, цього яскравого представника української нації. За який-небудь місяць ім'я Симона Петлюри знову і ще більше прикує до себе увагу всього світу в тому процесі, що вороги наші хотять сплямувати ним самий український народ, а не лише вождя його; хотять обернути жертву сліпої, безглуздої помсти в об'єкт обвинувачення.

Який би не був формальний вирок процесу, моральне і річеве його значіння все ж буде в конечних вислідах позитивне. Не можна забруднити того, що само в собі чисте. Весь бруд, що його накидають на криштално-чисте ім'я Симона Петлюри, змие чи об'єктивна думка нинішнього моменту, чи об'єктивний суд недалекого майбутнього, коли замовкнуть ті сили і ті пристрасті, що завдали йому смерть фізичну, а тепер змагаються знищити його морально. В свідомості української нації судовий процес лише скріпить розуміння національно-державної ідеї Симона Петлюри, лише зміцнить відпорні сили нації, поглибить творчий чин її. Перед думкою світа стане постать великого борця народного, стане факт велитенської боротьби народа, що в своїх національно-державних

*) Промова на вечорі, присвяченому пам'яті С. В. Петлюри.

змаганнях мусить рахуватися не лише з самими зовнішніми перешкодами, але й зустрічати перешкоди моральні — наклеп, фальсифікацію світової думки, стремління морально підкопати й знесилити його святі змагання до волі, до людського права. І хіба ж не характерне і тут оте тісне сполучення імені Симона Петлюри з іменем українського народу? Перший в лаві борців за права свого народу, невинна жертва скомплікованих в тій боротьбі відносин, в своїй особі приймає він один з найтяжчих ударів, спрямованих на його народ перед форумом цілого світа.

Історична постать Симона Петлюри виростає з кожним днем і ростиме в міру того, як буде зростати справа українського національно-державного визволення, українська державна справа. Та постать складе одну з найбільш інтересних сторінок нашої національної історії і стане об'єктом дослідів в різних ділянках нашого державного життя,

Мимоволі згадуються слова російського поета:

О, люди, жалкій родъ, достойный слезъ и смѣха!
Какъ часто мимо васъ проходитъ человекъ,
Надъ кѣмъ смѣется буйный вѣкъ,
Но чей прекрасный ликъ въ грядущемъ поколѣньи
Поэта приведетъ въ восторгъ и умигенье!

Так, постать Симона Петлюри опанує найкращими мріями поетів наших і чужих, як це вже бачимо з постатью його попередника — Івана Мазепи, так само зневаженого, навіть проклятого, і після обвіяного поезією в світовій літературі.

О. Лотоцький.

Через Атлантику.

Не вважаючи на великі успіхи, які зробила авіація за останні роки, можна с певністю сказати, що поступ її ще далеко незакінчений і що їй належить будучина сполучення і транспорту.

За останні роки поступ авіації направлений головним чином на уможливлення далеких полетів без зниження, що дало б можливість в великій мірі скоротити сполучення між окремими суходолами, через океан.

Це мусить мати величезне практичне значіння, коли зважити, що, наприклад пароплавне сполучення з Америкою триває що найменш 150 годин в той час, коли теоретично відповідний літак міг би зробити цю дистанцію у 20 год. чи навіть і того менше.

Історія авіатики останніх років поповнена такими далекими рейдами, з яких відомі: Париж — Токіо, Париж — Багдад, Лондон — Сідней, а також навкруги світу. Всі ці рейди натурально були зроблені не в один перелет, а в кільки, але часто дуже великих, в 2-3.000 кілометрів кожний.

Головною трудностю таких далеких перелетів є необхідність взяти з собою величезну кількість палива і машиння для мотора, що робить старт перевантаженого апарату дуже небезпечним, а також тяжким керування їм в першій половинні шляху, поки значна частина вантажу не вигорить.

Що це одна з найтрудніших проблем показує те спостереження, що коли взяти більший і швидкий апарат з сильнішим мотором, то він більше і спалить палива, а коли взяти менший і слабший, то він не зможе піднести більшу вагу.

При всій небезпечності цих експериментів особливо небезпечні вони тоді, коли приходиться летіти над водою, бо при всякій нагоді, коли прийшлося спуститися, перевантажений паливом апарат тоне, як ключ, хоча б нормально він і був пристосований до пливання.

При перелетах через водяні просторони, натурально, головна увага зверталася на перелет Атлантики — океану, який дуже перешкодує зносинам Старого Світу з Новим.

Спроби ці зачалися ще в 1919 році і помимо кількох невдач були досить успішні. Першим перелетів Атлантику в два етапи американець Рід, який перелетів з нової Землі до Азорських островів, а вже з них до Лісабону 27 травня 1919 р. В цім же році 14 червня відбувся і перший безпосередній перелет, а саме англієць Алкон перелетів з Нової Землі до Ірландії, себ то бл. 3000 кіл.

Небезпеки цих перелетів росхолодили бажуючих робити спроби і лише в 1926 році було знов піднято питання про перелет вже не лише океана, а простого рейду Нью-Йорк — Париж, чи навпаки.

Це завдання було значно трудніше з огляду на дистанцію (6000 клм), яка вимогала двічі більшого навантаження паливом.

Перші спроби в Америці Сікорського (русифікований українець) з Києва і — Фонка (француз) закінчилися дуже сумно. Перевантажені апарати не змогли відірватися від землі при старті і розбилися, при чому апарат Сікорського згорів в щент з цілою залогою, крім пілота, що встиг вискочити.

Третя спроба була зроблена з французького боку 9 цього травня.

Знаменитий французький азіатор Ненжесер і капітан Колі вилетіли до Нью-Йорку на французьким літаку з мотором Левасора в 450 сил. Вони взяли з собою 3.860 літрів бензину себ то близько 3-х тон, що мало їм вистарчити на 46 годин лету.

Не можна не вказати на неправильний спосіб підготовки такої експедиції. При швидкості апарата в 300 кіл. вони могли долетіти до мети за 20 год., витративши лише половину запас палива. Навіть при противному вітрі і самих несприятливих умовинах вони з 2000 літрів завжди мусіли досягти берегів Америки. Зайвий запас міг бути їм корисним чише при умові, коли б вони зблудили, що неможливо, або коли б хуртовина занесла їх принаймні за північне бігунове коло. Для того-ж, щоб цей запас взяти, авіатори не взяли з собою самих необхідних річей, а саме теплої одежи, їжи, радіо-апарату і, навіть, по піднесенні з землі відчепили і скинули колеса, так що з того часу могли спуститися лише на воду.

З того часу доля цих смілих людей залишилася незвідомою. До Нью-Йорку вони не долетіли і зникли без вістки. Майже немає сумнівів, що їх спіткало нещастя, але ніхто не знає, що саме. По провірених відомостях перелет їх ніде не був замічений ні на суші, ні на морі і найбільш правдоподібною можна числити версію, що вони скоро по відлеті впали в море і втопилися через перевантаження апарату.

Можливо також що та-ж доля зустріла їх під час хуртовини, яка була ту ніч в Океані. Найслабша надія є, що хуртовина загнала їх десь до Аляски, де вони без їжі і одєжі також мають мало дуже шансів заховати життя.

Не встигла Франція заспокоїтися після зникнення авіаторів, як наспіла відомість, що молодий американський авіатор Ліндберг вилетів 20 травня з Нью-Йорку до Парижу на звичайному моноплані з мотором в 240 сил, з швидкістю бл. 175 кн. З огляду на малу швидкість його перелет був розрахований на 34 години і він мусів взяти з собою бл. 1400 кг. бензину. Для такої кількості палива прийшлося зробити додаткові резервуари, які не дозволяють авіаторові бачити вперед інакше як за допомогою системи люстер.

Тому малася можливість зробити для приміщення авіатора цілком закриту кабіну, що дуже важно для далекої подорожі, як оборона проти втомлюючого вітру.

Літак Ліндберга (сіст. Ріон) не має поплавів і тому при спущенні на воду негайно тоне. Ліндберг взяв з собою їжи на три дні, самий необхідний інструмент для орієнтації і складний гумовий човен.

Після 33 год. 20 хв. безперервної подорожі Ліндберг спустився в Парижі, зробивши перший перелет Нью-Йорк-Париж і доставши нагороду в 25.000 долярів. При спуску він мав ще 60 літрів бензину, себ то ледве на годину лету. Подорож його пройшла цілком добре і лише як раз в середині океану він мав велику небезпеку від сніжної хуртовини, яка могла навантажити літак снігом, або позабивати отвори мотору, і в обох випадках катастрофа була б безсумнівна.

Ліндбергові вдалося запобігти справі лише піднесшись по-над снігові хмари.

В Парижі «Переможцеві Атлантики» було зроблено прийняття, якого не мав і Наполеон.

Не вважаючи на це, треба признати, що рейс Ліндберга має лише спортове, а не практичне значіння. Він не відкриває дороги через Атлантику, а лише показує, що літак, який візьме в обрїз палива і не візьме жадного иншого вантажу пр доброму авіаторі і добрих метеорологічних умовинах має шанси (але далеко не всі) щасливо дістатися до мети.

Будуче далеких рейсів не в особистій сміливості і таланті авіатора, а в реконструкції апаратів в напрямку збільшення швидкості притїй же або зменшенї силї мотору.

М. Є.

« Гуцульський Курінь »

О. Бабій. «Гуцульський Курінь». Поема. 154 стор.
Накладом «Групи Української Національної Молоді». Прага. 1927.

Оце вийшла книжка молодого поета О. Бабія під назвою «Гуцульський Курінь». Вона написана віршом. Уявляє вона з себе свого роду хронологічно складений діяріуш Гуцульського куріня від самого початку його сформовання, переказ всіх його походів, пригод з укр. військом, перехід до Денікіна, потім до большевиків, врешті інтернація в Польщі і... поворот рештків куріня до дому. Свого роду *courriculum vitae* куріня.

Обіймає цей діяріуш страшний період нашої новітньої історії — тої боротьби, коли Україна, оточена зо всіх боків ворогами, билася, стікала кровію і, знеможена, була подолана.

Писати про цю книжку можна і багато, і мало. Забагато зачеплено в ній думок і переживань, часом спірних, замало динаміки, руху в будівлі схеми життя самого куріня. Даючи це *courriculum vitae*, автор книжки очевидно хотів бути безстороннім і намагався передати всі свої вражіння й спостереження, передати і зафіксувати різнородні в ті тяжкі часи емоції окремих осіб, думки й переживання, об'єктивно висвітлити всі події й чини куріня. Правда, той період страшний. І це відчуває автор і хоче щиро й правдиво передати все лихе і гірке на спомин і на науку прийдешньому. І коли перечитаєш книжку, то тоді зрозумілим стане, чому автор взяв за мотто такі слова з Міцкевича:

«Teraz na swiat wylewam ten kielich truczny.

Żrąca jest i gorąca gorycz mojej mowy,

Gorycz wyssana z lez i krwi mej ojczyzny

Niechaj pali i żre nie was, lecz wasze okowy».

Чільною особою, в яку автор вклав багато національного почуття і патріотизму, тип вдумливого і розважного старшини, це сотник Чабан, який керував курінем. В думки і переживання сотника Чабана вклав автор багато того, що мучило душу українця, того, на що не відповідала болюча дійсність.

І справді чому український народ «все Голгофний хрест несе», коли всі інші народи «святкують день свободи, мира і перемоги»? Чому на Україні «нема й веселого обличчя одніського.. з поміж мільйонів...?», в той час, як «світ уєсь радіє і триумфальний спів луна від всіх кордонів»? А страшна дійсність ще більше виділяє ці контрасти, і не витримує душа сотникова таких сумнівів. В розпачу питає він Бога:

«Чому Ти дав мені два серця:

Одно все кличе до любови,

А друге хоче крови, помсти

на ворогах. І де твій голос?»

А й справді чи ця подвійність не є справжньою трагедією української душі, що не могла примирити «садок вишневий коло хати» і

боротьбу і смерть за волю, інтернаціональне братерство і ненависть до ворогів, Купер'янівське «якось то буде» з викристалізованою і, навіть в трагічній і безвихідній ситуації, незломною волею до здійснення мети

І у відповідь на свої сумніви чує сотник Чабан голос, що одкриває перед ним тайну, яка була перед тим незрозумілою для нього:

«І кожна ваша мрія, казка,
ваш бій за кращий, вищий день —
це є найвища моя Правда,
найвища мить життя мого...»

Голос цей з висот небесних впевняє змучену не тільки поразками, але сумнівами згризену душу сотника, що

«ваш бій, ваш голос поривань,
то голос мій...»

тому що:

«ваш народ мій співтворець.
Чому ж клянете труд і бій?
Хіба ж мистець кляне свій труд,
коли різьбить він постать Бога?...»

«Та ж руки ваші — мій рилець,
яким різблю я сам себе.
А зброя ваша — мої пера,
якими мій пишу закон
і літописи моїх чинів...»

І всі тяжкі страждання, що переживає українська нація, послані з небес, для того, щоб ми

«...очистились в огні терпіння, болю і одчаю,
як чиститься і твердне сталь в огні, у полум'ю палючим...»

І все це лихоліття треба перетерпіти й пережити, перемогти й переболіти, —

«бо суджено Країні вашій урятувати все людство...»
бо суджено нації українській велика місія, велике завдання:

«вам суджено корінням стати і лозою,
з якої виросте життя, —
новеє древо життєздатне...»

і треба бути гордими з тої місії, величної і шляхетної:

«бо суджено святій твоїй Вкраїні
Христом служити... світ спасти...»

Здається, це вперше подибуємо серед творів новітньої укр. літератури таке явище, як український месіанізм, що так потрібний для оправдання принесених жертв, пролитої крові та пережитих мук і терпінь. Звичайно, виключаємо псевдо-«месіанізм» совітського гатунку, який будований на інтернаціональному ґрунті, нічого спільного з Україною — як нацією — не має.

А для того, щоб пережитий біль обернути в волеві емоції, щоб «хочу» нації зробити ідеологічним гаслом:

«І не кажіть, і не кажіть: «Да буде воля нам Твоя»
лиш власну волю ви творіте. Б о в и т о я».

І це відчуття «божественного перста» у ділі визволення України створило гасло:

«Через Київ шлях до Львова...»

Це місце у книжці дуже сильне.

Хороше місце, де сотник з стрільцями вклоняється прахові київських князів у св. Софії

«припав Чабан тазі стрільцями
та до святої домовини...»

Мовчали діти Верховини,
Мовчав Чабан...

Цілуючи мраморні стіни...»

Одмітимо також резонерські слова сотника Чабана, що їх він промовляє вже перед власною смертю. Він каже, що причиною наших невдач є «незгода між братами», роз'єднаність і суперечки. А найголовніше це:

«що не вмiли ми для Київa і Львова
лиш одного вoждя ізобрати
одну лиш, не двi хату будувати...»

І одходячи у вічність лишає живим заповіт:

«Все для України,
— А Україна по-над все!»

Але разом з хорошими і приємними місцями у книжці, не можемо не відмітити того, що нам здається негативним.

Помітно бажання автора бути як можна більше безстороннім, все ж у де-яких місцях лишається у читача вражіння протилежне, навпаки, вражіння не добре. Чи то вже техніка будову самого твору (занадто багато говориться про лихе й негативне, а менше про добре) чи справді автор хотів цілком виправдати взяте мотто з Міцкевича, але подекуди лишається вражіння, що курінем часом керували у тих чи інших вчинках не ідейні мотиви, а звичайнісенькі, «шкурні», матеріальні. Тому то навіть і тип сотника Чабана, в якого автор вклав багато ідейного, сильного, а по ролі в поемі — багато резонерського — не завжди оказується на належній висоті: Напр., коли курінь перейшов до большевиків, то

«сотник вже не офіцером,
товаришем вже, командіром
Відзнаку скинув з рукава:
— «Нехай, щоб армія жива.
Вчинімо все, що хоче східня тінь,
Щоб рятувать від тифів наш курінь...»

Очевидно, дійсно тяжко довелось куреневі, коли навіть сотник для спасіння одного тільки куріня перейшов до большевиків разом із

своїми стрільцями. Ясно, що така причина не оправдує вчинку куріня, і вже згодом почалися сумніви, бо як настала весна «скінчився тиф, скінчився холод», і вже почали задумуватися стрільці: «був тризуб — нині серп і молот», було «недавно: «Ще не вмерла», а нині — «Інтернаціонал».

І цей перелом вплинув пригнічуюче, бо далі автор передає настрої що царювали серед стрільців, коли лаяли придніпрянців і С. Петлюру за угоду з поляками, але тут сотник звертаючися до стрільців, каже:

«Хлопці мої, ви нікого не клянїте.
Гріхи власні почисліте:
хоч збратались Запорожці
з поляками.
Але ви в минулім році
ще дружились з москалями.
Чому клянете наддніпрянське?
Чом гаєте їх ви?
Весь Київ то сміття варшавське
А Львів наш — грязь Москви!...»

Ось такий висновок робить автор устами сотника Чабана з своїх спостережень про активних чинників визвольної боротьби як наддніпрянців, так і наддністрянців, про досягнення цієї боротьби, про результати змагань. На цьому висновку дозволимо собі трохи спинитися.

Очевидно, автор, судячи по його статтям і творам, хотів би побачити українця-соборника, себ-то людину, яка б стояла вище інтересів тої чи іншої частини України, а мислила загальним — «соборним» розумом, мала б «соборну» психологію, не пристрасну до тих чи інших культурних, традиційних чи просто етнографічних впливів то-що. А не бачучи ще такого типа українця-соборника, автор його хоче витворити, чи вірніше хоче допомогти й сприяти його витворенню в спосіб негації всього того, що було і на Великій Україні — себ-то — «Київ то сміття варшавське», і що творилося в Галичині, бо ж «Львів наш — грязь Москви». Цей спосіб егалітаризації через негування, урівняння шляхом обезцінення позитивних вартостей і Київа і Львова — безперечно не можемо назвати влучним. Це навіть не можна оправдати і поставленим в початку мотто, не в'яжеться воно і з змістом самої книжки. Це просто викрик відчаю, резигнація, відмовлення від самого себе, а може просто припадок гострої неврастенії. А цього поетові, та ще в таку відповідальну епоху відродження і визволення країни — не дозволено.

Щоб не лишити без відповіді, зачепленого автором питання про синтез типу українця-соборника, про таку спільну для всіх частин України індивідуальність, ми скажемо, що безперечно з часом така індивідуальність витвориться сама собою в процесі боротьби дальшої, і чим глибше пройде національна свідомість в надри української нації, тим скорше такий тип появиться. Але появиться він не в спосіб егалітаризаційних процесів між Київом і Львовом, не в спосіб

зведення до якоїсь одної норми того і другого психологічного типу, а в спосіб боротьби впливів між Києвом і Львовом, боротьби значіння, як культурного, так і політичного того і другого центра української національної ідеї, в спосіб скоріше, скажемо, ривалізації між ними. Сьогодні годі вчисляти, що внесли до національної скарбниці України змагання Києва і Львова за самостійність, але можна сказати з певністю, що обидва центри внесли дуже і дуже багато, і тому не можна зневажати і нищити значіння їх ролів навіть і в хвилини розпаду.

Кінчаючи цю замітку, мусимо сказати, що мова у автора часом не звикла. І попадаються місця часом і незрозумілі. Напр.:

«...скок один — і труп.

Встанеш — і за мить кряче ворон-суп».

Що це за «суп»? Чи це місцева назва птаха? Чи щось інше — невідомо. Так само якось неприродно звучить:

«...Та вперед —

Веде усіх Чабан — до мет».

Множина від слова «мета» майже ніколи не вживається взагалі. Часом бувають наголоси теж неприродні. Напр.:

«... — Чому не йдеш?

Там ворог грізно

Жаліти — меш —»

Такі рифми, як напр. «комісар» — «гульвіса», або «там» — «сам», або «гойний» — «война» попадаються дуже часто і вражають «уху. Де-які просто штучні й надумані, напр.: «ах!» і «черепак» або одну чету» — «шину ту».

Часом проглядають в русицизми, як напр.:

«мило то панські є предразсутки (?), «головничтожних», «стидно», «папер мій вкрали, скрили в просі».

Попадаються і неправильні граматичні вирази, напр.: «жінка в ніч колач пекла».

Все ж радимо книжку цю перечитати. Вона багато дасть і гіркого і приємного. Та хай читач сам зробить висновки.

М. Ковальський.

ЛИСТ ІЗ ПРАГИ

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО В ПРАЗІ.

19 травня Український Республікансько-Демократичний Клуб влаштував в отелю «Граф» чайові сходи з нагоди десятиліття української революції. Збори мали досить стислий характер, — зала вміщає лише 75 людей, і запрошено було, крім чужинців — чехів, білорусів, грузинів, вірменів та горців північного Кавказу, — здебільшого лише представників українських організацій в Празі та Подєбрадах.

Декоративну та господарську частину вечора взяла на себе Літературно-Артистична Секція Клубу, і зовнішній вигляд зборів, гостинність

українських дам багато сприяли успіху вечора, що позначився щирим теплим настроєм його учасників.

Вечір розпочав голова Клубу проф. О. Лотоцький вступним словом, яке присвятив великій події в історії українського народу — українській революції. «Українська революція, — казав він, — і найбільш конструктивний її прояв — створення національного парламенту, Української Центральної Ради, це найбільш яскравий момент в історії трьохвікової боротьби укр. народу за своє національне право. В основі тої боротьби лежить ясна і для всіх зрозуміла засада — воля народу до свого власного незалежного, самостійного життя. Це ідея остільки загально-людська, остільки безперечна, що її однаково розуміють не лише приятелі, але й противники наші. І коли останні заперечують проти неї, то очевидно, з мотивів не принципіальних.

«Не будемо згадувати наших історичних позвів. Історія десять літ тому вирішила ті позви на користь нашу. І коли ще не здійснено досі остаточно той вирок історії, то ми знаємо, що це просто, так би мовити, технічний дефект судового апарату історії. Доконання того вироку взяв на себе весь український народ. Головні маси його доводять свою волю там, на своїй землі, а ми переводимо ту волю народню по-за межами нашої землі, — кожній там, куди його закинула доля.

«Ми одділені од нашої землі, од нашого народу. Але ми не одірвані од них. Нас лучить з ними одне почуття, одна думка, одна ціль — національно-державне визволення нашого народу. І після восьми літ, відколи ми залишили рідну землю, наше чуття, наша думка так само свіжі, наша ціль так само тверда і незломна, — лише скріплена новими аргументами і своєї внутрішньої сили, і зовнішніх практичних можливостей.

«Ідея українського визволення набула більше вартості і значіння і в очах широкого світа. Силою самих подій справа нашого визволення все більше входить в загальну орбіту інтересів європейських народів, все більше влітається в перспективи загального ладу європейського. З цього погляду в однаковому з нами становищу і всі ті народи, що ділили колись з нами долю в одній державі, а тепер разом з нами прагнуть до вільного, незалежного життя.

«Визвольні ідеї наші добре можуть зрозуміти наші приятелі з того народу, що на гостинній землі його ми тепер перебуваємо. Народи наші однаково натерпілися лиха в своєму минулому. І завше були звязки між нами — чи ідейні, чи навіть практичні. Нагадаю лише той факт, що десять літ тому, в травні 1917 р. на українській землі, в українській столиці Києві відбувся перший широко організований з'їзд чеських патріотів, що після того активно розпочали справу власного національно-державного визволення. Нагадаю, що так само десять літ тому українська земля гостинно вітала славного вождя чеського народу, пинішнього президента чеської держави. У дні, ясні для одних, тяжкі для других, звязує нас сама доля. Так було, так нехай буде — для спільного добра наших народів».

По програмі вечора слово взяв доц. І. Бочковський на тему «Українська проблема (1917-1927)». Українська революція в 1927 р. активізує політично українську справу, надаючи їй характер світової проблеми, що зокрема було підкреслено двома визначними чужими дослідниками. Відомими англійським націоналогом Сетонем Уотсоном і шведським соціологом Р. Челленом. Це не значить, очевидно, що перед 1917 роком українське життя не мало чималого політичного значіння на Сході Європи. Як слушно зазначив великий публіцист К. Гавлічек-Боровський, українська справа завжди була і лишається центральною слов'янською, а зокрема східно-слов'янською проблемою. На жаль, Польща й Москва своєю політикою на рахунок України маскували це велике політичне значіння українського питання. В новітній добі головно російська наука свідомо деградувала роллю українського питання, безпідставно вводячи його істоту до філологічного моменту (мова чи наріччя?) або з соціологічним примітивізмом трактуючи український національний рух,

як штучний і безпідставний. Революція 1917 року виявила стихійність цього руху, а рівночасно й центральне значіння України на Сході Європи. Світ побачив, що українська справа — це не внутрішньо-російське, але світове питання, без вирішення якого в напрямі повної державної самостійності не можливе замирення Сходу Європи, а тим самим — і цілого світу.

Далі слово взяв проф. М. Славінський, що в рефераті на тему «Російська революція і Україна» змалював процес боротьби України в російській державі за свої права національні та українське національно-державні перспективі в майбутньому.

Після рефератів зголосилися до слова гості. Проф. д-р Бідло-Ярослав (чех) вказав на велику скомплікованість української проблеми і на ту повільність, з якою історія її розв'язує. Роблячи огляд історії чеського національного відродження, промовець зазначає, що українська революція 1917 р. має багато спільного з національним пробудженням чеського народу в 1848 р., коли народ виголошує: я існую. Повільність українського руху, трудність і скомплікованість української проблеми свідчать лише про велич цього руху. Український рух глибоко загустив свої коріння. Ці великі й численні коріння вказують на те, що з них виросте сильне дерево. Це майбутнє дерево буде могутнє й широке й дасть багаті овочі. В сучасний мент українська проблема вже наближається до свого розв'язання. Нині українська справа в справу найближчої майбутності. Побаженням здійснення тих національних ідеалів, за які бореться український народ, побаженням, щоб присутні побачили те здійснення, закінчує шановний вчений свою промову.

Д-р Хорват Вінценц (чех), як безпосередній свідок, що мав нагоду на Україні спостерігати хід української революції, ділиться своїми споминами і вражіннями з розвитку українського національного руху. «Ви, українці, — каже промовець, — здавалось, були вже близько до здійснення вашого державно-національного ідеалу. Збудована вами держава належала цілому народові, не якійсь одній класі, бо ви, як і ми, народ демократичний». Згадуючи про перебування на Україні чеських лєтїонарів, промовець зазначає, що, прийшовши на Україну, вони були зовсім не орієнтовані в українській справі. Попавши на Україну, чеські люди думали, що там живе все той самий російський народ — на всіх великих просторах бувшої імперії. Перебуваючи на Україні, чехи навчилися говорити по українсьому, думаючи, що навчилися по російсьому. Зараз чеський народ вже дивиться інакше на українську справу. Революція утворила зближення між чехами й українцями. В цьому велика запорука до майбутнього. Коли надалі українці будуть апелювати на широкі верстви чеського народу, то знайдуть зрозуміння своїх змагань. В такій співпраці буде запорука щасливого розвитку подій на сході Європи.

Д-р Крейчі Алоїз (чех) зазначає, що чехи увяляли собі розвиток подій на Україні швидким темпом. Повільніший розвиток подій на Україні пояснюється тим, що українська національно-державна проблема була скомплікована соціальною революцією, яка відбувалася на Україні одночасно з революцією національною. В вирі соціальних революцій на Україні було знищено державний лад, зруйновано адміністрацію, а це в великій мірі перешкодило здобуттю державної самостійності України. В сучасний мент процес національної революції на Україні не припинився. Не зважаючи на те, що окупаційна влада на Україні вживає всіх засобів, аби за кордон не дійшли відомості про дійсний стан на Україні, все ж ті скупі відомості, які прориваються з того боку, свідчать про дальший розвиток національного руху на Україні.

Українська проблема не буде вирішена в Парижі, ні в Лондоні, — її вирішить на Україні сам український народ. Запорукою здобуття української самостійності є непереможна воля українського народу; поки діє та воля, ніщо не стане на перешкоді національно-державних осягнень.

Важливе значіння української проблеми в свій час зрозуміли великі постаті чеського народу — Гавлічек і Палацький, що співчували українському рухові. Одначе їх напрям в слов'янській політиці за короткий

час змінився напрямом орієнтації на велику Росію. Все ж основні думки Гавлічка і Палацького що-до українського питання ще й нині мають ґрунт.

Те, що нині відбувається на Україні, свідчить про силу національного руху, який дає підстави сподіватися на ясні національні й політичні вигляди українського народу в майбутньому. Це є великим позитивом, що приведе до здійснення національних змагань українського народу.

В. Захарко (білорус) з нагоди десятиліття української революції вітає українців з їх рішучим кроком на шляху національно-державного відродження. Збудована українським народом національна держава була знищена його сусідами. Безправне становище, яке зараз існує на українських землях, рівно ж як і на землях інших поневолених народів сходу Європи (білоруси, грузини, вірмени та інші), не може залишитись непорушним. Наші права на національно-державне існування говорять самі за себе і від них ми не відступимося, а будемо простувати до збудовання нового життя, відкидаючи чужий імперіалізм.

Д-р Айолла Григорій (грузин) згадує ювілей найвишнього грузинського поета А. Церетелі, який, коли українська делегація, вітаючи його, піднесла йому портрет Шевченка, сказав, що дух Шевченка прилинув на Кавказ, і це є залогом спільної праці за визволення українського і грузинського народів.

Накашидзе Юрій (грузин) в промові, виголошеній в честь мови, вказує на спільну долю України і Грузії. Багаті природні умови цих земель були причиною того, що вороги чужинні знищили їх волю. Ці народи пережили важкі часи царської влади, дочекалися зрештою знищення її та відновлення їх державної незалежності, але знову вороги перемогли їх. Тимчасова втрата самостійності не може зневірювати нас. «Приклад чеського народу, який, ведений своїм рождем, нинішнім президентом Масариком, здобув собі свободу, — каже промовець, — наповнює моє серце вірою й переконанням, що наша спільна свята справа не програє. Ми боремося за нашу свободу й здобудемо її».

Макарян (вірмен), вітаючи десятиліття української революції, вказує, що хоч Україна й Вірменія відділені від себе територіяльно, але близькі собі по духові спільної боротьби за досягнення незалежності. Для здобуття її потрібно знайти шлях солідарності, взаємного порозуміння і співпраці поодиноких поневолених народів бувшої імперії.

Кудух (від народної партії горців північного Кавказу) вказує, що сучасна епоха характеризується боротьбою за національне відродження поневолених народів. У всьому світі помічається диференціювання по національному принципу. Висловлюючи певність, що в процесі боротьби поневолені народи б. імперії здобудуть собі волю, закінчує промову проголошенням: «Хай живе вільна Україна!».

Мурат-Хатгогу (від горців північного Кавказу), проводячи паралель між горцями та українцями, зазначає, що в процесі революції вони активно виявили свою волю до здобуття своєї державної незалежності. Зушиляючись над причинами, чому їх зусилля не завершилися остаточною перемогою, він гадає, що головними з них були невідповідність в 1917 р. та зовнішня сила Росії. Надалі ся невідповідність не сміє мати собі місця, до нової боротьби треба бути добре організованими. Проголошенням: «Хай живе незалежна соборна Україна і вільні горці, ваші спільники!» — закінчує свою промову.

По вичерпанні лісти промовців голова Клубу проф. О. Лотоцький, закриваючи сходили, констатував почуття морального задоволення з всього, що чулося того вечора. «Наші дорогі гості, — казав він, — дали нам зрозуміти, що ми не самотні в наших змаганнях, що ті змагання йдуть річищем найкращих стремлень людського духа — до волі, свободи у всіх ділянках людського життя. Велика революція розірвала той ланцюг, що сковував народи Сходу Європи, і з цього почалася нова доба життя для кожного з них. В цьому головний для нас сенс загально-російської революції, а за тим революція в життю кожного народу пішла

своїм власним шляхом. В імені Республікансько-Демократичного Клубу складаю сердечну подяку нашим дорогим гостям, чеським представникам науки, політики й громадянства, що поділили сьогодні з нами радість нашого національного свята. Разом з подякою прошу прийняти вислов нашої ідейної єдності з колишніми співжильцями нашими в одному великому казематі державному. Дякуємо представникам українських організацій, що відгукнулися на заклик Укр. Респ.-Демократичного Клубу. Ми взаємно знаємо наші почуття і думки наші. При всій різниці політичних і соціальних відтінків нас єднає одне — добро нашої батьківщини, справа національно-державного визволення. Це той наш символ віри, яким провадимося ми в нашому життє, в нашій роботі. Хай же живе вільна незалежна Українська Народня Республіка!».

По закінченню промов присутні ще довго обмінювались між собою в окремих групах думками та враженнями з приводу питань, що було порушено промовцями.

Б. Б.

Лист із Букарешту.

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ.

Українська еміграція в Румунії в своїй переважаючій більшості складається з бувших військових Армії У. Н. Р.

Тому день 22-го травня — дату 10-ї річниці організації української регулярної Армії — було відсвятковано тут з особливою урочистістю та піднесенням, не лише як загально-національне, але як і особисте свято.

В зв'язку з наближенням першої річниці з дня смерті (25 травня) організатора української національної армії та її Головного Отамана Симона Петлюри, свято Армії було з'єднано з вшануванням пам'яті її першого вождя.

Коло 10 годин ранку, в неділю 22 травня, українська колонія Букарешту зібралася в болгарській церкві (вул. Калараш, 16).

Тут було відправлено поминальну літургію по С. Петлюрі та панахиду по всіх вояках, що загинули у визвольній боротьбі за державну незалежність України.

Під час панахиди співав український хор. Це надавало їй характер особливо зворушуючої урочистості.

По обіді, коло 8-ї години вечора, в салі «Трансільванія» було організовано святочну Академію.

З докладом на тему: «Українська армія та її боротьба за волю» — виступив Полковник Г'ят Порохівський.

— Початок української армії, — каже докладчик, — було положено в нашому стоальному Києві.

Творення армії відбувалося двома шляхами: з одного боку формувалися полки та загони на самому терені України, а з другого боку — переводилася українізація фронтних частин, то пак виділення з російської армії українців та зведення їх в сотні, курені і навіть в корпуси.

На чолі армії став її організатор Симон Петлюра, який в січні місяці 1918 року, з рушницею в руках, штурмом здобував від большевиків Київський Арсенал.

Творення армії переводилося в пороховому димові збройних сутичок з ворогами українського національно-державного відродження.

Далі докладчик зупиняється на окремих етапах цієї боротьби та ілюструє їх прикладами легендарного героїства, яким був перейнятий дух молоді національної армії.

Шлях нашої армії, — каже полковник Г. Порохівський, — рясно встелено трупами ліпших синів України, але армії не знищено, як не знищено тако-ж і тієї ідеї, за яку вона змагалася.

Ідея ця — здобуття незалежної української держави — світила їй в смертельних бійках на Україні, зігрівала в таборах смерти на чужині, і падає їй сили пині переносити всі незгоди тяжкого еміграційного життя.

Ми військові, — закінчує свій змістовий доклад Г. Порохівський, — вважамо себе в тимчасовій відсутці.

Роспорочившись фізично, духовно ми продовжуємо складати неподільне тіло одної національної армії; ми з нетерпінням очікуємо того моменту коли уряд Української Народньої Республіки покличе нас через п. Військового Міністра під баїгети з жовто-блакитними прапорами — для нової боротьби за державну волю України.

Її слова докладчика покриваються загальними дружніми оплесками.

Далі присутні обмінюються думками з приводу заслуханого докладу та діляться спогадами з часів визвольної боротьби.

В закінчення одноголосно приймається постанова про посилку привітання Заступникові Голови Директорії та Головному Отаманові Українських Військ Андрієві Лівичькому.

10-ту річницю організації української армії було тако-ж відсвятковано і на провінції: у всіх тих місцях, де українська еміграція скупчена в більшій кількості та де живе вона організованим громадським життям, а саме: в Журжі, в Гавані, в Брашові, в Теліу в Дорна-Варні та в Бакеу.

В Журжі, для організації свята, було складено спеціальну комісію, в яку ввійшли: Головою Комісії п. Коряко, Секретарем Ю. Кушнірик, Скарбником П. Желіборц і членами п. п. Бринський та Власів.

Роботи Комісії провадилися при найближчій участі шефа української групи в Журжі — Василя Мельника.

Комісією було вироблено такий програм:

1) Ранком 22-го травня панахида по Головному Отаманові С. Петлюрі та по всіх українських вояках, що загинули в першій, тяжкій боротьбі. Панахиду мали відправити на міському цвинтарі на могилах тих своїх товаришів по зброї, що померли на еміграції в Журжі.

2) Помертна згадка про поляглих героїв.

3) Молебень за здоровля Головного Отamana Українських Військ Андрія Лівичького та за українських вояків, який має бути відправлений у помешканню фабричної касарні.

4) Реферат Василя Мельника, присвячений українській армії, її першому вождю Симоу Петлюрі та боротьбі за волю України.

5) Відспівання національного гімну.

6) Загальна трапеза.

Крім того постановлено направити власними силами могили тих українців, що померли в Журжі та просити заряд фабрики зробити нові хрести на ті могили, на яких вони зникли.

В інших місцях вироблено аналогічний програм.

Святкування 10-ї річниці з дня організації української регулярної Армії виразно заманіфестувало організовану однодушність української еміграції в Румунії, її бадьору певність у майбутнє, тривалу дисциплінованість та непохитну вірність державним прапорам У. Н. Р., під якими вона змагалася на Україні та з якими вона вийшла на чужину.

Настрої ці яскраво відбилися в тих привітаннях, які наспіли до Букарешту та які вислано звідси, в звязку з цією історичною річницею.

Привітання ці згучать так:

«До Командіра Окремої Української Пішої Бригади п. Полковника Г. Порохівського.

Пане Полковнику!

В день святкування 10-ї річниці відновлення української армії маю за шану, в імені української робочої групи в м. Журжа, просити Вас передати Панові Головному Отаманові Військ У. Н. Р. та Урядові наші найщиріші привітання.

В цей день на могилах померлих в Журжі наших вояків та перед

святою і славною пам'яттю Симона Петлюри, даємо урочисту обітницю свято і непорушно виконати до кінця свої обов'язки перед батьківщиною.

В день відновлення боротьби під проводом Головного Отамана Військ У. Н. Р. одноставно, однодушно стаємо на ворога.

Ніхто з нас не задумається покласти своє життя за ідеї, освячені кров'ю наших військ патріотичних та Іх Головного Отамана.

Вічна пам'ять полеглим!

Слава Головному Отаманові Військ У. Н. Р.!

Слава борцям за волю Рідного Краю!»

Підпис: Комендант Української Робочої Групи м. Журжа: В. Мельник».

«Група українських вояків в Дорна-Ватра вітає Пана Головного Отамана та увесь склад Уряду У. Н. Р. з великим святом 10-ї річниці відродження української армії.

Бажаємо, щоби це свято, в як найскорший час було відсвятковано нами разом з Вами, Пане Отамане, на майдані міста Києва.

А перед полеглими лицарями землі української низько схиляємо голови.

Пером земля Вам, мученики.

Спочивайте! Роспочате разом з Вами діло, ми доведемо до кінця.

Слава Вам! Слава Україні!

В імені групи: П. Руденко».

В імені військової еміграції, що перебуває на території Румунії, на ім'я п. Головного Отамана, через п. Військового Міністра, послано танає привітання:

«Високоповажаний Пане Отамане!

Сьогодні, святкуючи день 10-ї річниці відродження української армії, ми, розсіяні по Великій Румунії, українські вояки звертаємо більше ніж коли-б-то не було свій розум, своє серце й своє почуття до нашої милої нам Батьківщини та до її Бдиного законного Уряду.

Чужа груба сила відірвала наш Уряд і нашу Армію від рідного народу.

Чужа сила роздирає на шматки тіло України.

Кривавою працею нашого народу живе й кормиться не тільки увесь сучасний совітський світ, але й увесь III-й Інтернаціонал.

Великі страждання українського народу холоднокровно перетворюються чужинцями в золото, яке розсилається по всьому світі для підбиття під III-й Інтернаціонал далеких народів.

Український нарід грабується, виснажується, винищується.

Він гине духовно і фізично.

Ми боліємо серцем вкупі з нашим народом і вкупі з ним твердо віримо, що лише вільна Україна дасть щастя, духовний та матерьяльний добробут своїм дітям.

В цей день нашого козацького свята — ми, українські вояки, які на чужих землях, лісах, річках, на землі й під землею, в холоді й вогні — ще більше палаємо вогнем любови до нашого народу й покладаємо на Вас, Батьку-Отамане, та на наш Бдиний Уряд всі наші надії.

Твердо віримо, що вже недалеко той час, коли Уряд У. Н. Р. на чолі з Вами, Пане-Отамане, осягне віковичні прагнення українського народу.

Ми клянемося священною могилою Покійного Головного Отамана й пам'яттю всіх полеглих за волю Батьківщини, що коли настане час нової визвольної боротьби, ми всі як один станемо до зброї й підемо на бій, не жалюючи свого життя.

Чекаючи з нетерпінням цього менту, ми щиро від всього серця ви-гукуємо:

Слава нашому Головному Отаманові!

Слава нашому Урядові!

Слава Українській Армії!

Слава нашому многострадальному народові!».

Підпис: Полковник Порохівський.

Привітання від імені українських вояків у Румунії послано тако-ж Військовому Міністрові Уряду У. Н. Р. Генералові В. Сальському та Начальникові Генерального Штабу.

Нарешті наведемо ще привітання Букарештянської Української Колонії, яке згучить так:

«Українська колонія Букарешту, зібравшись 22 травня 1927 року дружньою національною сім'єю для святкування 10-ї річниці з дня організації Української Національної Регулярної Армії, однодушно постановила вітати Вас, яко репрезентанта державних прагнень українського народу та яко Головного Отамана Українських Зітських.»

Ми певні, що уже недалеко той щастливий час, коли Батьківщина понкиче всіх своїх синів для нової активної боротьби та для остаточного закріплення державного відродження України.

Українська організована колонія Букарешту, як і цілої Румунії, цим урочисто заявляє, що вона кожної хвили готова встати під українські державні прапори та що вона дружне і до кінця виконає свій сивовний патріотичний обов'язок».

Ди. Геродот.

---

3 міжнароднього життя.

Відгукн англосовітського конфлікту. — Пере-
вибори проф. Т. Г. Масарика.

Одкликавши свого заступника із Москви, британська влада передала Норвегії охорону англійських інтересів у СССР. «Daily Telegraph» подає мотиви, чому саме вибрана для цього Норвегія. На думку газети, англійський уряд з таких причин не міг передати цієї охорони ні одній із чотирьох великих держав, що мають своїх представників у Москві:

Франція та Італія кожного дня можуть опинитись у такій позиції, що змушені будуть паподобити британський приклад і порвати свої зносини з СССР. Германія, крім того, що являється на сході Європи торговельним противником Англії, занадто тісно звязана з Москвою ріжного роду договорами. Що до Японії, то вона задалека, аби можна було доручити їй таку справу. Невеликі західні держави Європи не мають дипломатичних зносин з Москвою, а лімітрофи, були б поставлені англійською пропозицією до тяжкого становища. Зостаються таким чином лише скандинавські держави, а з них Норвегія завше була другом Англії та й має вона менш за Швецію тертя з СССР.

У свою чергу Совіти передали Германії охорону своїх інтересів у Англії. Дипломатична традиція не дозволила німецькому уряду ухилитись од такого доручення, але германська опіція косим оком подивилася на цей факт. Берлінський «Local Anzeiger», наприклад, пише з цього приводу: — що Москва, висловлюючи своє бажання, мала на оці викликати можливу незгоду між Англією та Германією, в тому нема жадного сумніву. Зостаються тому лише сподіватись, що відповідні германські установи, беручи на себе московське доручення, у своїй чинності виразно виявляють, що справа іде лишь про виконання чистого дипломатичного обов'язку, і не більше. А в тім всетаки треба побоюватись, що це доручення не буде корисне для німецьких інтересів. Германська влада краще б зробила, коли б не брала на себе московського доручення, а відповіла СССР що Германія, справді, велика країна, але поки що не велика держава, а тому й не має змоги виявити такої важливої ввічливості на адресу иншої держави, як перебрати на себе оборону чужих інтересів.

Англійська опінія з мовчазною холодністю прийняла цю вказівку на приятельство Германії та СССР.

***

Розрив дипломатичних зносин між Англією та СССР у багатьох держав поки-що мав своїм наслідком, головним чином, численні арешти комуністів, своїх і чужих, та труси у них. Документи, здобуті англійською владою в Аркосі спричинилися не тільки до політичної поразки совітів, але ще може в більшій мірі до провалу їх агентських організацій у цілому світі. Одривають совітські гнізда в Америці, північній і південній, в Азії та Африці, в менших та більших державах Європи. Кожний день газети повідомляють про нові та нові факти в цьому напрямі. Для большевиків по-за СССР настає чорна година, яку вони вряд чи виживуть.

Офіційно, однак, як здається, не відгукнулася ще ні одна світова держава. Не знати чому: чи то з обережності, чи то тому, що це може й передчасно. Лише Сполучені Штати поки-що підвели свій голос проти СССР в чисто офіційний спосіб. У Франції це зробив американський посол Мирон Герик, а у Вашингтоні сам американський президент.

Американський посол говорив у Парижі на могилі Невідомого Солдата. Промова була цілком одкрито спрямована на головну світову хворобу нашого часу — на большевизм. А характер промови був такий, що в історії дипломатії марне шукати для неї прецедентів. Так говорили в Європі хіба ще в ті далекі часи, коли агітували на користь хрестового походу проти невірних.

На думку американського посла, большевизм — це хвороба, з якою треба боротись у науковий спосіб. Большевиків посол порівнює з скаженими собаками, які покусали російський народ. Тих, кого вкусила скажена собака, треба зпочатку ізолювати, а потім лікувати. Як уявляють свою хворобу покусані, не має жадного значіння: їх не варто про це й питати, бо справу всю вирішусь не їх думка, а та небезпека, якою загрожує їх хвороба. Хвора демократія може бути такою самою важливою небезпекою, як і божевільний монарх, а божевільна нація гірша за божевільного Нерона. Цілий світ вважає совітський уряд самим деспотичним, які тільки досі існували на світі. Американці, висловився посол, не можуть припустити, щоб банда злочинців поширювала в цілому світі смертельну отруту.

Американський посол у Парижі висловив не свої персональні думки. Це видно хоч би з того, що того ж таки дня президент Сполучених Штатів торкнувся того самого питання, взявши його, правда, не в площині міжнародної політики, а в області внутрішніх справ. Присуд президента щодо большевизму своєю рішучістю мало в чому відмінний від присуду його посла. — Коли б наша країна, сказав Кулідж, — стала ареною чинности людей, що доконують злочинів та актів насильства проти законного ладу і нашого трудящого люду, то необхідно було б змінити конституцію нашої держави, аби попередити можливість зловживання персональною волею.

Слова, які знов же не мають прецедентів в історії президентських промов. І не дурно тому де-які з європейських газет, ставлячи ці промови у зв'язок з матеріялами, зібраними в Аркосі, висловлюють припущення, чи за цими промовами не криється думка про своєрідний новітній хрестовий похід проти новітніх нечестивих?

***

27 травня в Чехословаччині відбулися вибори президента республіки. Згідно конституції вибори переводяться так званими Національними Зборами, що складаються із депутатів обох палат парламенту. Таких депутатів єсть 449, на вибори ж з'явилося 432. Кандидатів було два: проф. Масарик, виставлений урядовою коаліцією буржуазних партій і підтриманий соціалістичною опозицією, та сен. Штюц, демонстративний кандидат комуністичної партії. У першому ж турі проф. Масарик дістав більше за три п'ятини голосів, потрібних для дійсности виборів, і був проголошений пре-

зидентом. Голоси розбилися у такий спосіб: проф. Масарик --- 272, сен. Штюрд - 54, порожніх записок 102, недійсних --- 2,

Проф. Т. Г. Масарик утретє став президентом своєї батьківщини. Вперше він був обраний у 1918 році так званим революційним парламентом, що склався виключно з самих чехів та словаків. Удруге його було обрано в 1920 на сім літ уже нормальним порядком згідно конституційному закону. І в другий раз він був вибраний виключно голосами чеських та словацьких депутатів, бо німці тоді ще вели гостру опозиційну боротьбу, спрямовану не тільки проти урядової політики, але проти самого існування чехословацької держави. На частрєтїх виборів обставини різко змінились. Більшість німців, замирених з Чехословацькою республікою, голосували за проф. Масарика, а певна кїлкість чеських та словацьких депутатів висловились проти його кандидатури. Більшість на цей раз складалась із голосів чеських та німецьких, клерикалів та соціялістів; проти йшли чеські націонал-демократи (партія д-ра К. Крамаржа, якого пробували були висувати проти-кандидатом проф. Масарика), німецькі націоналісти, словацькі клерикали, угорці та комуністи рїжних національностей. Без німецьких голосів проф. Масарик не мав би потрібної більшости.

Проф. Т. Г. Масарикові зараз 77 літ, але, в добрий час будь сказане, --- користується здоров'ям що найменше 50-літньої людини. І можна з певністю сказати, що через сім літ його знову виберуть президентом. Широкі народні маси такі звуть його доживотнім президентом, хоч чехословацька конституція й не знає такого терміну. Депутати можуть собі забавлятися, ставлячи демонстративні кандидатури, але народ і думати не хоче про иншого президента, крім «татїчка Масарика». Тому то, коли проголошено було результати виборів, населення Праги і цілої Чехословачини відкликнулося скрізь, без розділу партій, грандіозними манїфєстаціями в честь «доживотнього». Хмуρο тримає себе лише прєса д-ра К. Крамаржа, та й то лише прєса, бо де-хто з націонал-демократів також приймав участь у манїфєстаціях.

Observer.

Хроніка.

З Великої України

— Проект нового статуту УАН доручено скласти комісії з ак. А. Кримського, Птухи, І. Малиновського, С. Бфремова, та І. Шмальгавзена. Спільне зібрання УАН висловились за існування трьох відділів, а Головна наука виставляє проект з двома відділами. В цій справі Академія вдається до комісара освіти і совнаркoma. («Пр. Пр.» ч. 114).

— Конференція в справі українського правопису розпочала свої праці в Харькові. Оdkрив конференцію Скрипник. Присутні представники Західної України. З першим докладом про історію українського правопису виступив ак. А. Кримський. («Изв.» ч. 119).

— Перший з'їзд всеукраїнської асоціації сходознавства відбувся наприкінці травня в Харькові. Вітаючи з'їзд тов. Ряппо, як повідомляє «Пр. Правда, відзначив, що» тепер сходознавство набуває великої політичної ваги в зв'язку з тою роллю, що її відіграє Радянський Союз у справі визволення національностей Сходу.»

До почесної президії з'їзду, звісно, обрано т. т. Петровського, Чубаря, Кагановича та Скрипника. Крім того з самого початку з'їзд «глибоко обурений» поведінням Англії, виніс резолюцію, що «вчені робітники, які зібрались з'їзді для мирного наукового труда (тов. Ряппо, як бачили вище, трохи инакше розуміє завдання з'їзду. Прим. наша), віддадуть всі свої знання і сили робітнице-селянському урядові для оборони Світ-

ською Союзу». («Изв.» ч. 18). Ці дрібні, але характерні деталі зайвий раз показують, в які шори взято на Україні науку і на що вона вzwгалі придається совітам.

— Перший всеукраїнський з'їзд акушерів та гінекологів відбувся наприкінці травня в Києві. («Пр. Пр.» ч. 115).

— Науково-дослідча праця. Нарада представників науково-дослідчих катедр, що відбулася в Києві підняла справу про організацію в Києві історичного інституту, науково-дослідного інституту народознавства, а також інститутів-ботаничного, фізичного, примітивної культури, хемічного та теоретично-експериментальної медицини. Крім того було звернено увагу на потребу організувати в Києві секції ґрунтознавства при кафедрі рілляництва, ва, організувати катедру бібліотекознавства то-що. («Пр. Пр.» ч. 115).

— Дослідження Трипільської культури. Укрголовнаука організує велику наукову експедицію на Київщину, Полтавщину й Чернігівщину для розкопінні вивчення пам'яток Трипільської культури.

В експедиції візьмуть участь видатні археологи, художники й фотографи. Завдання експедиції — вивчити й встановити зв'язок Трипільської культури з культурами народів Середземноморської узбережжя й острова Крита. («Пр. Пр.» ч. III).

— Археологічну виставку відкрито в Києві в приміщенні УАН. Виставка має два відділи — археологічний та мистецький і на її експоновано матеріали з дослідів, що їх перевів

торік всеукраїнський археологічний комітет. («Пр. Пр.» ч. 114).

— Науковий зв'язок з Францією. Укрнаука вдалася до Всеукраїнської бібліотеки з проханням надіслати для Інституту Слов'янознавства в Парижі на ім'я проф. Мазона один комплект «Кіевской Старини» і надалі дбати про книжки українські для нього («Пр. Пр.» ч. 114).

— Про заснування українського товариства культурного зв'язку з-за кордоном ухвалило «піднести клопотання» перед владою спільне зібрання УАН. («Пр. Пр.» ч. 114). Слід побажати цим заходам Академії всякого успіху. Хоч, звісно, режим окупації, при якому доводиться «підносити клопотання» про дозвіл на заснування навіть чисто культурного товариства, стоїть на заваді всяким зносинам з-за кордоном, перетинаючи їх одразу. Це не дозволяє покладати особливих надій на розвиток цих зв'язків.

— Ак. Кирило Студинський і д-р Іларіон Свенціцький прибули до Києва, переїздом до Харькова, де вони беруть участь в роботах правописної конференції. Ак. Студинський підкреслав значіння зв'язку Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові з Українською Академією Наук, який «за останній час все більш і більш міцнішає». («Пр. Пр.» ч. III). Крім того д-р Іл. Свенціцький має взяти участь в працях у всеукраїнській музейній нараді в Києві. Він підкреслює необхідність регулярного обміну виданнями. («Пр. Пр.» ч. 115).

— Представники Академії Наук мали брати участь на з'їзді українських природників і математиків на початку червня у Львові. («Пр. Пр.» ч. III) Уряд дозволив українським науковим організаціям взяти участь в історичному та етногра-

фічному з'їздах в Варшаві. («Пр. Пр.» ч. 113).

— На збірник ювілейний на честь ак. М. Грушевського спільне зібрання Академії призначило кошти, потрібні на друк. Збірник промов, адресів і привітань вже вийшов в світ під назвою: «Ювілей акад. М. Грушевського» («Пр. Пр.» ч. 11).

— Літ. організація «Західня Україна» заходжується коло видання другого збірника: «Західня Україна». Крім того вона готує до друку на 10-ті роковини Жовтня ілюстрований збірник: «Уярмлена країна» («Пр. Пр.» ч. 11).

— До вищих шкіл на Україні цього року мають прийняти 15.650 замість торішніх 17.000. «Скорочення прийому викликано необхідністю поліпшення матеріального положення студентства.» («Изв.» ч. 114).

— Виставка дипломних праць малярського факультету Київського Художнього Інституту, що відбулася в Києві, мала ознайомити широкі кола суспільства з працями молодих художників, що скінчили Інститут. («Пр. Пр.» ч. 109).

— Заходи коло охорони могил Дм. Марковича та М. Євшана. Кабінет виучування Поділля при Вінницькій Філії Академічної Бібліотеки звернувся до Археологічного Комітету Української Академії Наук і до Укр. Науки з клопотанням про охорону могили відомого українського письменника і кооператора Дмитра Марковича, що вмер у Вінниці 1920 року і похований там же на передмісті Слов'янці. «Могила цю було втрачено, але недавно її віднайшли й мають впрядувати.»

В Вінниці на католицькому кладовищі знаходиться і могила М. Євшана. Кабінет виуч. Поділля «порушив одночасно клопотан-

ня, щоб і ці могили, що багато їх є і по інших цвинтарях Поділля, було збережено від цілковитої руйни.» («Пр. Пр.» ч. 115).

— В театрі ім. Шевченка відбуваються вистави Зеркалової, Коренєва з участю Значковського. Ідуть п'єси: «Любовь — сила», «Погибшая девочка», «Чот і нечот», «Маленькая шеколадница», («Пр. Пр.» ч. 116). От і маєш—в театрі ім. Франка грають по жидівському, а в театрі ім. Шевченка — по російському.

— Гн. Юра за кордоном. Головний режисер театру ім. Франка Гн. Юра виїхав до Німеччини та Франції. В Парижі Гн. Юра має закінчити переговори про виїзд театру ім. Ів. Франка на гастролі до Парижу на весні 1928 року.

(«Пр. Пр.» ч. 116).

— «Дорогу советской фильме!» — кричать пробі «Известия» (ч. 107). Тай подумайте тільки, як же його не кричати: на Україні не хотять московської фільми. Ось що про московсько-українські стосунки в царині кінематографії оповідає мало не з плачем тов. Трайнін в вищезазначеному числі союзного офіціоза. «Тим більше незрозумілим здається таке становище, при якому совітська кинокартина, створена в Москві, може легше потрапити до Берліну і Парижу, ніж на Україну». Наприклад, «Бронепосец Потемкин»,—який «пройшов з триумфом «не тільки в Москві, а й «во многих странах за границей», «не міг протягом довшого часу прорватися (!) на Україну». «Перед Госкино (а зараз Совкино) ступнево одчиялися закордонні ринки і досі зостається ще зачипленим українській ринку» Автор констатує «отсутствие советских картин из РСФСР на украинских экранах». І робить висновки: «треба надати совітській фільмі на Україні ті ж права і пільги, які вона має в РСФСР». «Треба совітську фільму визнати за культурну цінність, що має право

«безпрепятственного хождения» по всьому союзу». Одним словом, «нужно покончить с положением, существующим на сегодняшний день». Ліхо з тим клятим сепаратизмом: у всі шпарні пробивається.

*
**

— Високі гості відвідали Україну, а саме військовий комісар союзний т. Ворошилов і голова союзної ради народного господарства т. Куйбишев. Ворошилов інспектує війська та флоту, а Куйбишев знайомиться з потребами промисловости. Повсюди відбулися паради, наради, мітинги, щоб підняти дух. («Пр. Пр.», ч. 1089). Тов. Ворошилов, поставивши собі запитання, «чи нападуть на нас імперіялісти», одповідає: «Однак чи організують напад на нас? — Організують, це треба сказати одверто. Чи нападуть вони на нас? Трудно сказати, коли саме, але ми можемо майже з певністю сподіватись цього нападу. Чому? — Та тому, що довге співжиття капіталістичної й соціалістичної системи неможливе.» («Пр. Пр.», ч. 111).

— Українці і IV з'їзд совітів. На останньому з'їзді совітів українці становили 13,6 процентів проти 8,0 процентів на першому з'їзді. Взагалі характерно збільшення кількості немосковських представників, яка потроху зростає, збивши росіян з 62,5 процентів на першому з'їзді на 56,6 процентів на останньому. Але все ж совітська конституція забезпечує за росіянами постійну перевагу. До того ріжні національності, що творять собою поважну частину депутатів, не об'єднані ще між собою. («Изв.», ч. 111)

— Червоний Хрест на Україні допіру відбув свій другий з'їзд. Всього тепер і в Україні 662 комітети, що об'єднують 220.000 членів. Через лікувальні установи Червоного Хреста пройшло торік 670.000 хворих. («Изв.», ч. 119).

— Виселення з України. З України прийшло на Сибір 18.000 чоловік. («Изв.», ч. 119). Яка доля чекає переселенців

в Сибіру видно з признання «Известий», що цього року підготовлених земель мається на 100.000 душ, тим часом, як «кількість переселенців перевищить, можливо, 190.000». («Изв.», ч. 115).

— Україна і Туреччина. В Харькові гостювала константинопольська делегація. Торговля України з Туреччиною поширюється. Турецькі делегати підкресливали дружні зносини і засвідчили, що їх правительство з особливою увагою ставиться до українського експорту. («Изв.» ч. 107).

* * *

— Куди гнуть совіти? Принципіальні мотиви національної політики совітів — про практичні голосно не говориться, — одкриває тов. Крупська на першій сесії «центросовнацмена». Вона зазначає, що фактори сучасної культури, в першу голову залізниці, радіо, кіно «ломають межі національних культур і наближають один до одного окремі народи». «Інтернаціональна культура може вирости тільки на певній базі розвитку окремих національних культур... Інтернаціональна культура повинна бути синтезом окремих національних культур». «Розвиваючи здорові елементи національної культури, ми не ухиляємося від інтернаціоналізму». («Изв.», ч. 115).

* * *

— Конференція «Озету». На конференції «Озету» в Харькові встановлено, що «загальне становище жидівських хліборобів на Україні тяжке. Переселенці не забезпечені житлом і медичною допомогою» («Изв.», ч. 116) «На кінець цього року буде на Україні наділено землею всього до 70.000 трудящих жидів». Далі «конференція висловила за утворення в Криворіжжі другого жидівського району на Україні (перший район Калінінорфський в Херсонській окрузі)». «Мають збудувати для переселенців 700 бу-

динків, вартістю по 420 карб. кожен». Конференція закликає «поробити всі заходи, щоб план «Озету» — приєднати до хліборобства 500.000 жидівського населення протягом ближчого десятиліття було виконано». («Изв.», ч. 116). «Озет» налічує на Україні 8.000 членів — у 4 рази більше, ніж минулого року («Пр. Пр.», ч. 115).

— Американські ревізори. На Україну приїхали американські фінансисти: голова американської організації «Джойнту» Ф. Варбург, колишній європейський директор «Джойнту» Дж. Беккер і теперішній директор Берн. Кан. Одвідавши жидівські колонії, вони дуже задоволені з того, що бачили, а ще більше з відношення совітської влади. Варбург заявив, що «він вражений тою подиру гідною енергією, з якою у нас підходять до розрішення поставлених проблем». «Перерахувавши досягнення «Джойнту», гр. Варбург підкреслив, що вони стали можливі тільки дякуючи допомозі уряду СССР, без якої, зрозуміло, товариство не здалося б як слід справитися з поставленим перед ним великим завданням». На прикінці Варбург приобіцяв, що вони подбають про те, щоб «перекопати широкі кола американського жидівства в необхідності продовжувати допомогу, яку вони дають справі організації хліборобських колоній в СССР, бо все, що вони бачили в СССР переконало їх, що землевлаштування вже вийшло з стадії експеримента». З свого боку Варбург висловив надію, що «уряд СССР і на далі не зменшить свого інтересу до справи землевлаштування трудящих жидів в СССР і не одмовить цій справі в необхідній піддержці» («Изв.», ч. 115). — «Нас дивує темп радянського будівництва», — сказав президент «Джойнту» співробітник «Пр. Правди» (ч. 115).

— Боротьба з антисемітизмом. На пленумі харьківської мійської ради, відповідаючи на запитання про боротьбу з антисемітизмом, тов. Петровський

сказав, що «всі постанови радуряду скеровано на те, щоб усунути національну ворожнечу. Наші антисеміти — це недобитки старого царського часу. Антисеміти дискредитують Радвладу».

Зазначив, що, рятуючи мільйони жидів, які мали загинути без заробітку, уряд ухвалив відвести для них незначну кількість орної землі, «щоб навчити євреїв хліборобству». «Антисемітизм не гідний країни рад, — ще раз підкреслив тов. Петровський. — Нам треба з ним рішуче боротися». («Пр. Пр.», ч. 113X).

— Жидівська урядова мова в Київі. «Окрфинвідділ утворив на Петрівці, в межах 27 податкової дільниці, де більшість платників податків єврейська людиність, окрему національну податкову дільницю, що працює єврейською мовою». («Пр. Пр.», ч. 116).

* * *

— Стан посівів на Україні. Стан озимини на південній Україні, а так само в Донбасі, Дніпропетровщині й Харківщині — вище середній, по інших районах — середній. («Пр. Пр.» ч. 111)

— В народньому господарстві спостерігають «малий темп здешевлення собівартости в деяких виробництвах, наприклад, у важкій промисловості навіть зростає собівартість». («Пр. Пр.» ч. 115).

— Що почув тов. Куйбишев в Харькові. На нараді з головними інженерами заводів Південкріції, що її мав тов. Куйбишев, «в дискусіях на доповідь делегати відзначали, що кошти, які приділяють на розвиток південної металургії, недостатні, а це не дає можливости підвищити техніку виробництва. Застаріле устаткування спричинюється до частих аварій і зупинок у роботі машин. За таких обставин занадто тяжко дійти зниження собівартости. Робітники донецьких заводів скаржи-

лися на тягання з одержанням закордонного устаткування. —

«Цілий ряд керівників заводів скаржився на брак технічного персоналу через що де-які інженери примушені працювати по 13 год. на добу. Слід-би перевести інженерів з управи Південкріції на заводи.

«Скаржилися й на те, що мало виряджають за кордон для обізнання з досягненнями техніки.» («Пр. Пр.» ч. 109).

— Що діється на копальнях? Робітниче-селянська інспекція перевела обслідування «капітального будівництва» південно-рудного тресту за минулий рік. «Обслідування РСІ виявило чи мало хиб у справі будівництва, зокрема, накладні витрати були занадто високі, де-які капітальні роботи провадилися без погодження з ВРНГ. Взагалі трест на капітальне будівництво перевитратив 2 мільйона карб. Обслідування виявило безгосподарність тресту, що заготовляв надмірні запаси лісоматеріалу.» «Не задовольняє якість житлобудівництва в Никопільському районі.» «Житлові приміщення, що їх збудував у цьому районі трест, осіли, пічки непридатні, то-що.» («Пр. Пр.» ч. 11).

— Брак хемиків. «Коли ми хочемо мати на Україні хемічну промисловість, — пише «Пр. Правда» (ч. 111), — ми повинні негайно подбати за відкриття хемічних інститутів, що дали-б достатню кількість, добре освічених хемиків хемішої промисловости.»

— Зниження цін — це модна тема. Ціни на все знижено, принаймні на папері. А в дійсності, щоб «виконати директиву», совітські господарі беруться на всякі способи. «Известия» відмічають, що знижено ціни переважно на «неходячі товари», а то й просто «погіршено якість товарів» («Изв.» ч. 117). Ще дотепніше вирішив завдання Бахмутський соляний трест; щоб досягти зниження собівартости, він «скоротив посаду лаборанта: в результаті

на ринку з'явилася бахмутська «хімічеськи чистая соль», що зовсім не виправдує своєї назви.» Тим самим шляхом пішов і Коксобензол, «де була упразднена хімічеська очистка» нафталіну. («Изв.» ч. 118).

— Кабель Одеса-Константинополь. Індо-европейський телеграф підписав згоду з турецьким урядом, по якій відновляється робота підводного телеграфного кабеля Одеса-Константинополь. Досі телеграми з Одеси на Царгород шли через Москву, Тіфліс і Трапезунд. («Изв.» ч. 119).

— Перспективи розвитку Київів — і 500.000 карбованців — малював київським робітникам тов. Ворошилов. Погодившись, що «в Київі ніякої великої фабрики не закладено і що в Київі навіть ті фабрики, які є, не повно працюють», військовий комісар помастив киян шю губах обіцянками світлого майбутнього: «Перед Київом безперечно велике майбутнє. Не виключена можливість — принаймні, мені особисто так здається — що Київ стане політичним осередком.» А потім, звісно, Дніпрельстан, могутній розвиток промисловости і т. ин. по совітьському трафарету, а поки що «у багатьох товаришів такий настрій, що за Київ забули, на нього не звертають уваги. Це — неправда, товариші. А воцал?» на нього дали аж 500.000 ... і дадуть ще.

«Через це, товариші, говорити й навіть думати про те, що за Київ забули, є помилка, і це не відповідає дійсності.» («Пр. Пр.» ч. 111).

***

— На Дніпрельстан приїздили американські експерти на чолі з Купером («Пр. Пр.» ч. 109). — Тепер там розпочали, як повідомляють «Известия» (ч. 115), спорудження шлюза на лівому березі Дніпра, будують під'їзди залізниці і будинки для робітників. — В Кичкасі засновано Музей Дніпрельстану, куди мають пере-

давати всі знахідки, які буде виконано під час робіт. («Изв.» ч. 112). — «Неорганізований приплив безробітних на Запоріжжя триває далі» («Пр. Пр.» ч. 103). — Справа з харчуванням «не урегульована.» «Ідальня знаходиться в руках приватних осіб, що беруть за їжу високу плату.» («Изв.» ч. 119).

***

— Охорона праці. На нараді в справі боротьби з нещасними випадками в доповідях зазначено, що «найбільше нещасних випадків трапляється підчас добування, залізної руди: 302 випадки на 1.000 душ, у металургії — 206, у хемічній — 131, у цукровій — 87». («Пр. Пр.» ч. 111). «Адміністрація деяких підприємств, намагаючися відхилити від себе одповідальність за можливі нещасні випадки, одбірає від робітників підписку в тім, що вони знайомі зо всіма правилами техніки безпечности.» Наркомтруд вживає заходів, щоб припинити це. («Изв.» ч. 117).

— «Дворцы культуры» будують для робітників в Дніпропетровському і Сталині. Також будують робітничі клуби в Крематорській і Одесі. На будування нових клубів всеукраїнський комітет металістів призначав 5 мільйонів рублів («Изв.» ч. 112). «Дворцы» — це пісня майбутнього. А ось малюнок сучасного: «А й справді, клуб наш схожий на холодний хлів, куди навіть і найсвідомішого трудно зтягнути» — пишуть з Тетерева «Пр. Правді» (ч. 103).

— Безробітних в Київіві на перше квітня 40.329 (крім 11.000 членів профспілок, що є по-за обліком Біржі праці) («Пр. Пр.» ч. 100).

***

— Совітьська іділія. Ось уривки з звіту австрійської делегації на зборах у Відні: «Ми бачили багато окремих частин Червоної армії Між червоно-

армійцями й командірами нема ріжниць. Рядовий любить свого командіра, а командір — червоноармійця... Це не мертва касарняна дисципліна, а свідомо й добровільна... У касарні найбільше й найважче життя... Тут увесь час єднаються червоноармійці з робітниками і селянами, тут точаться розмови про найрізноманітніші політичні й культурні справи.» («Пр. Пр.» ч. 197). Взаємна любов, добровільна дисципліна — найбільша воля... під пильним доглядом потрійним політрука, ком'ячейки і ППУ! А ще говорять, що червона армія не міцна духом.

У ЧЕХІІ.

Пам'яті С. Петлюри. Чергові збори Українського Республікансько-Демократичного Клубу в Празі 27 травня присвячено було спогадам про Симона Петлюру. Збори відбулися в концертній залі кав'ярні «У коруни». Окрім українців, здебільшого членів Клубу, були й представники білорусів і грузинів.

Збори відкрив голова Клубу проф. О. Лотоцький. У вступному слові своєму, змалювавши історичну постать Симона Петлюри, він зазначив, що вона одна з найбільш інтересних сторінок нашої національної історії, стане об'єктом дослідів в різних ділянках нашого державного життя і буде обвіяна поезією в літературі, як постать його попередника — Івана Мазепи. «А поки-що, — казав промовець, — він ще дуже близько до нас — життєвими своїми рисами, людськими обставинами свого життя. І для нас дорого відновити ті риси, зберегти їх для дальшого, для тих, що не матимуть радості його безпосереднє знати. Нинішній вечір і присвячено цим дорогим споминам про Незабутнього.»

Перш ніж перейти до програми вечора, голова Клубу спинився на великий, що сталася того дня події в житті чеського народу: 27 травня на президента Чехосло-

вацької Республіки знову обрано Томаша Масарика. «Ми знаємо вождя чеського народу, — казав голова, — не лише відколи живемо на гостинній чеській землі, знаємо його ще на нашій землі українській. Бажаємо йому довгих літ на добро Чехословацької держави.»

Після промови голови Клубу пані Н. Холодна на естраді перед убраним квітками портретом С. Петлюри прочитала власні вірші, присвячені пам'яті Незабутнього. Спогади про Петлюру за відсутності авторів прочитали: спогади Кедровського — п. Т. Олесюк, генерала Сінклера — П. Філонович, генерала Куца — п. Пархоменко і п. Токаржевського-Карашевича — п. О. Лотоцький. Спогади п. Токаржевського, що всебічно і докладно змалював образ Петлюри, його життя і діяльність, під час перебування в Парижі — період життя Петлюри найменше відомий широкому українському громадянству, були вислухані присутніми з особливою увагою і поборністю. І так виразно, так ясно стало, яку безмірно велику, невіджаловану втрату понесла Україна в найбільше критичний для неї час, в особі Симона Петлюри.

***

В Українському Університеті в Празі. 31-го травня відбулися вибори ректорату на наступний 1927-28 шкільний рік. Ректором обрано знов (на третій рік) теперішнього ректора проф. Олександра Колесу, проректором проф. С. Шелухина.

Виступ Л. Курбаса в Празі. В Студенському Домі в Празі червня виступив з рефератом директор українського театру «Березіль» в Харькові Лесь Курбас, що завітав до Праги проїздом з Берліну. Реферату власне не було, а тільки кілька думок на тему порівняння західно-європейського театру з театром в СССР. Референт «побував уже в Європі», перш ніж завітати до нас. Отже, з чистим сумлінням, порівнюючи західно-європейський театр з ук-

аїнським, міг сказати, що куди, мовляв, тому купоному до зайця. На Рад. Україні, як і взагалі в СССР, театр, бач, ідейний, а в Європі — бо-зна який. Про те, до де-яких окремих діячів західне-європейського театру п. Курбас ставить все таки з пошаною. На запитання, чи розуміють українські маси оту «ідейність» «Березоля», референт пояснив, що селянства «Березиль» взагалі зовсім не має на увазі; що-ж до робітників, то він обслуговує робітників кваліфікованих, розвинених, середнє ж робітництво, маси його не розуміють. Запити з «закорючками» референт залишив без відповіді.

Не вважаючи на цікаву тему і інтерес до самої особи референта, публіки зібралось дуже мало. Реферат улаштували «радянці».

В сотурічницю смерти Бетховена. На пошану пам'яті славноговісного композитора Музично - Педагогічний Відділ Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі урядив 28-V. в концертній залі «Глагол» урочистий концерт з творів Бетховена. Концерт випав як-найкраще: чудесне тріо — клавир, скрипка, челя, прегарні сольові співи і сольо на скрипці, клавирі. Перед концертним відділом в. о. директора Стешко Ф. прочита реферат «Життя і твори Бетховена».

Школа бандуристів при українському гімназійальному інтернаті, в Празі. Учні Українського интернату в Празі побачили перший раз бандуру на одному концерті, де виступав П. Бмець. Там вперше почули вони ту чудову гру. Хлопці так були захоплені цією грою, що після концерту більшість з них почала просити завідуючого интернатом, щоб дістав для них інструктора-бандуриста. Завідуючий згодився. Через кілька день до нашого интернату завітав голова Товариства «Кобзарь» в Празі пан Г. Омельченко. Він розказав нам про історію бандури та загра

в кілька дум і пісень. Хлопці були всі так зачаровані, що почали прохати і пана Омельченка, щоб прислав бандуриста-інструктора. Через де-який час прийшов до нас один бандурист, що пояснив нам стрій бандури та показав кілька вправ, але після цього він бігши до нас не показувався. Коли хлопці побачили, що той бандурист більше не приходить, вони поновили своє прохання до завідуючого. Довго довелось шукати нового бандуриста, і нарешті взявся за цю справу п. Кость Могилка. Він почав нас вчити грати на бандурі. Це був правдивий закладник школи. До школи спочатку записалось чоловік сімнадцять, але у де-котрих запал дуже швидко охолов. Бандури дістав нам п. Могилка в Т-ві «Кобзарь», де він був членом управи. Після кількох тижнів навчання утворив він з кращих учнів школи невелику капелу, що називалась Капелою молодих бандуристів при Т-ві «Кобзарь» в Празі. Капела мала свій правильник, — головніші точки його такі. Склад Капели: керovníк, староста, його помішник, господарь, його помішник, члени. Розклад годин вправ: понеділок від 5 год. по обіді до 7 г. ввечора; четвер від 5 г. до 7 г. Обов'язок керovníка — провадити навчання; обов'язок членів капели — підлягати старості та господареві, бути присутніми пунктуально в годину вправ на своєму місці, дбати про привітне товариське відношення між собою і не перешкоджати керovníкові зайвими розмовами; слідкувати за чистотою її станом дорученої йому бандури. Прийнятим в члени може бути кожний учень школи, що зміє грати перші пісні та вправи. Членом Капели перестає бути той, що порушить правильник Капели (тричі).

Перший та останній виступ Капели відбувся 18 червня 1925 року в салі Народного Сміховського Дому в 150 роковини зруйнування Запорізької Січі. Публіка тепло привітала Капелу. Всі члени Капели були задоволені. Але незабаром змінилися сприятливі обставини. Капела розпалася. Із

неї лишилося лише двоє учнів з керівником, що утворили тріо, яке теж мало багато виступів, головню, серед чеських гуртків, наприклад в «Т-ві Коменського». Але знову в несприятливих обставин мусив один з учнів залишити це тріо, і після цього утворено було «duetto», а власне, п. Могила і його учень С. Татаруля, котрі виступали ще й далі. Головніші їх виступи були в «Евангелістичному Т-ві» на Сміхові, в Студенському Домі на святі Т. Г. Масарика та на «Всеслов'янській вечірці» студентів.

Бандурист-Кобзарь.

В Німеччині.

— Український Науковий Інститут в Берліні. У п'ятницю, 3-го червня 1927 р. о восьмій годині в. відбулась в аудиторії Слов'янського Інституту Берлінського Університету лекція на українській мові проф. Д. Чижевського: «Філософія, мова і національність».

— Збірник праць Українського Наукового Інституту в Берліні має вийти не в довгій часі в світ. Зміст його такий:
Д. Чижевський: Західня філософія на старій Україні (XV-XVIII вв.). (німецьк. мовою). Мірчук: Петро Лодій і його переклад «Elementa philosophiae Христіана Баумайстера. (українськ. мовою). Д. Дорошенко: Україна і її історія у світлі західно-європейської літератури та науки на протязі XVIII та першої половини XIX вв. (німецьк. мовою). В. Ліпінський: До питання про Печеряславську умову з 1654 р. (україн. мов). Д. Оляничин: Нові джерела для досліду відносин між Україною та Великим Курфюрстром коло половини XVII в. (укр. мов.). Г. З. Келлер: Історичні українські пісні: 1)

Чумацькі пісні. (нім. мов.). В. Залозецький: Орнамента Острожської Біблії (німецьк. мовою). О. Одарченко: Моністична теорія цінности (українськ. мовою). Х. Лебідь-Юрчик: Перший державний бюджет України за рік 1918 (українськ. мовою).

Листи до редакції

До Хв. Редакції тижневика «Тризуб».

Вельмишановний пане Редакторе! Дозвольте через Ваше посередництво передати мою саму глибоку та щирю подяку всім українським організаціям, установам та окремим особам, які двадцять річницю моєї скромної громадсько-політичної та літературної праці зробили для мене правдивим незабутнім святом.

Отримані мною щирі та теплі привітання, адреси і навіть цінні подарунки — все це для мене ті приємні несподіванки, які яскравим промінням світлитимуть мені на моєму життєвому шляхові при дальшому виконуванню обов'язків кожного сина України: жити і працювати для України.

Прийміть запевнення в правдивій пошані до Вас:

Дмитро Геродот.

Високошановний Пане Редакторе!

Прошу Вас вмістити наступного листа: В м. Ліоні перебуває на праці бувш. підполковник армії УНР 3-ої Залізної дивізії Володимир Григораши, що тяжко захворів і вже кілька місяців лежить у шпиталю. Знесилений тяжкою працею і тяжкою хворобою, п. Григораши є зовсім слабкий і не може приступити довший час до праці. Я зверкаюсь до всіх емігрантів з закликом допомогти п. Григорашеві. Хай кожен прийде з матеріальною допомогою, надсилаючи її до редакції журналу «Тризуб».

О. Удовиченко.

І. VI 1927 р. Париж.

До українського громадянства

В СПРАВІ ДОПОМОГИ УКРАЇНСЬКИМ ІНВАЛІДАМ ТА
ОХОРОНИ СТРІЛЕЦЬКИХ МОГИЛ.

Щорічно в дні Зелених Свят український загаль складав жертви на допомогу інвалідам Української Галицької Армії. Ці жертви були головним вкладом у фонд Українського Красового товариства опіки над інвалідами у Львові, яке опікується тими інвалідами.

У щогорічні Зелені Свята стає перед нашим громадянством подвійне завдання: крім допомоги інвалідам мусимо зібрати фонд для охорони могил, в яких спочили наші стрільці.

По стародавньому звичаю в дні Зелених Свят згадуємо вмерлих, уквітчуємо їх могили, нав'язуємо нитки спомину про рідних, що відійшли від нас. Поляглі стрільці стали рідними для нас усіх. Пам'ять про них мусимо плекати, їх могили охороняти, бо вони мають велике історично-виховуюче значіння.

Недавно повстало у Львові товариство охорони воєнних могил, яке взяло на себе завдання зберегти стрілецькі могили для майбутніх поколінь.

Оба згадані Товариства по спільнім порозумінню рішили улаштувати всенародно збірку в часі Зелених Свят, щоб добутий фонд ужити на свої цілі, які є заразом цілями всього українського громадянства.

Культурна нація плекає культ своїх героїв, не забуває про поляглих, але оточує опікою та любов'ю і живих своїх борців, що в нерівній борбі знемоглися, стали каліками. Не треба багато слів, щоб вияснити нашому громадянству потреби інвалідів УГА. У значній мірі вже проломано байдужність загалу до цієї справи. Минулорічні жертви з краю, що виносили поверх 40 тисяч золотих, є доказом того, що громадянство починає розуміти вагу і konieczність забезпечення наших інвалідів.

Всяка матеріальна скрута, що

від ряду літ тяжить над нашим народом, не повинна причинитися до зменшення жертвенности в цьому році. Навпаки, хочемо сподіватися, що широкий загаль, хоч і дрібними жертвами, зложить поважний фонд, що забезпечить незавидне життя інвалідам і дасть змогу пильніше занятися нашими стрілецькими могилами.

Головна Рада Українського Красового Т-ва опіки над інвалідами намагається здійснити в цьому році головне своє завдання — дати постійні місячні ренти всім нездібним до праці інвалідам УГА. Досі видається вже такі ренти 89 інвалідам на суму 1.510 золотих у місяць. Біля 500 інвалідів одержують періодичні допомоги, хоча після стану їх каліцтва їм теж належиться постійна рента. Більше як 500 інвалідів — це менші каліки і під цю пору Товариство не в силі піти їм з допомогою.

Змагаємо теж до того, щоби побудувати власний дім інвалідів, де хорі і безпритульні інваліди знайдуть захист у своїм невідраднім життю. З тою метою куплено в минулім році будівляну парцелю у Львові.

Як відомо, Товариство опіки над інвалідами удержує від початку свого існування невеликий Дім Українських Інвалідів у Львові, де приміщені інвалідські робітні. Туди приїздять інваліди з провінції, які потребують лічення або протез. Все це вимагає значних коштів.

Для уягяднення потреб Товариства наведемо де-які цифри з минулорічного білясу: у минулому році видало Товариство на ренти і підмоги інвалідам 53.989 зол., на удержання Дому Інвалідів 26.908 з., площа коштувала 22.000 зол., видатки на протези виносили 6.000 зол., ліки і операції 1.900 зол., адміністрація 9.590 зол., інвентар 1.700 зол. Все це

дає суму округло 122.000 золотих.

Беручи на увагу, що в цьому році УКТОНІ збільшило висоту рент і підмог та їх скількість, треба ствердити, що видатки товариства значно зросли та що воно мусить зібрати бодай 150.000 золотих річно, коли має виповнити як слід прийняті на себе обов'язки. Згадана квота — це наш мінімальний бюджет. Сума, на яку чейже стати ще наше громадянство, а яка дасть нам змогу сповнити обов'язок народньої честі супроти своїх борців, тепер нещасних калік.

Що до впорядкування могил наших поляглих, то ця справа звязана також з немалими коштами. Особливо у Львові, де є по-над 1.000 українських воєнних могил, видатки Товариства Охорони Воєнних могил на відповідне впорядкування й охорону тих могил будуть дуже поважні.

Щоби Зелені Свята принесли нам потрібні фонди, мусить у кожній громаді бути переведена збірка на українських інвалідів та на охорону могил. Просимо всі Всч. українські парохіяльні уряди та виділи кооператив, читальні Просвіти, Лугів і Соколів, щоби допилювали цього. Не поминіть ні одной нагоди до збірки: скрізь по церквах і цвинтарях, з нагоди папахід по поляглих членах УГА,

як також із нагоди вистав, фестивалів і зборів у ті дні не забувайте зібрати датки на інвалідів та стрілецькі могили.

Сподіваємося дозволу від воєвських урядів на прилюдну збірку на інвалідів у часі від 12 до 26 червня н. р.

Хто не матиме змоги, ні нагоди зложити лепту на українських інвалідів через місцевий комітет, тому до розпорядимости пішлемо чеки УКТОНІ із святочними числами українських часописей.

Усім нам дорога пам'ять великих днів, що відійшли до історії, але не затерлися в наших серцях і ніколи не затруться. Те, що робимо тепер для наших інвалідів і для охорони стрілецьких могил, — це заповіт тих великих днів, що наложив на нас невідкличчі громадянські обов'язки.

Жертви слати на адресу: Українське Красве Товариство Опіки над Інвалідами, Львів, вул. Руська, ч. 3.

у Львові, в червні 1927 р.

Головна Рада Українського Красвого Т-ва Опіки над Інвалідами:

Д. Паліів, вр. голова.
Т. Мартинець, вр. секретар.

Головна Рада Товариства Охорони воєнних могил:

Бр. Янів, вр. голова.
І. Німчук, вр. секретар.

З М І С Т.

Париж, неділя, 12 червня 1927 року — ст. 1. О. Л о т о ц ь к и й. Постать С. Петлюри — ст. 4. М. С. Через Атлантику — ст. 5. М. К о в а л ь с ь к и й. «Гуцульський Курінь» — ст. 8. Б. Б. Лист із Праги — ст. 12. Д. м. Г е р о д о т. Лист із Букарешту — ст. 16. O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 19. Х р о н і к а : З Великої України — ст. 22. В Німеччині — ст. 30. Листи до редакції — ст. 30. До українського громадянства — ст. 31.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. КОСЕНКО

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.